

SECTION 6.

MILITARY SCIENCES, NATIONAL SECURITY AND SECURITY OF THE STATE BORDER

Васильчук Юрій Васильович

здобувач вищої освіти кафедри сухопутних військ командно-штабного інституту
Національний університет оборони України, Україна

Цісар Дмитро В'ячеславович

начальник наукового відділу супроводження
виховання доброчесності та впровадження передового досвіду у сфері
запобігання корупції, наукового центру проблем виховання доброчесності
та запобігання корупції у секторі безпеки та оборони
Національний університет оборони України, Україна

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

У сучасних умовах триваючої російсько-української війни, питання розвитку Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ) набуло багатомірного та системного значення. Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України зумовила суттєву зміну місця і ролі ДПСУ в секторі безпеки і оборони, де лінія державного кордону вже розглядається не в класичному форматі як лінія суверенного розмежування між країнами, а як безпосередній рубіж оборони держави. За таких умов ДПСУ постає одним із ключових суб'єктів забезпечення національної безпеки та протидії зовнішнім загрозам.

Організаційно-правові засади діяльності ДПСУ визначаються Законом України «Про Державну прикордонну службу України», відповідно до якого вона є правоохоронним органом спеціального призначення, на який покладаються завдання щодо забезпечення недоторканності державного кордону та охорони суверенних прав України в її прилеглий зоні та виключній (морській) економічній зоні [1, ст. 1, 6]. Однак умови війни істотно розширили практичний зміст діяльності прикордонного відомства, наблизивши його до формату загальновійськової структури з високим рівнем оперативної, вогневої та інженерної спроможності.

Якщо до повномасштабного російського вторгнення на територію

України, основний зміст діяльності ДПСУ зосереджувався на охороні державного кордону, прикордонному контролі, протидії незаконній міграції, контрабанді та транскордонній злочинності [1, ст. 2], то вже після 24 лютого 2022 року прикордонники під час здійснення оперативно-службової діяльності фактично стоять пліч-о-пліч із Збройними Силами України (далі – ЗСУ). Насамперед ідеться про суттєве посилення бойової функції прикордонного відомства, оскільки з початком повномасштабної, військової, російської агресії, підрозділи ДПСУ прийняли на себе перший удар ворога на північних, східних та південних рубежах України, а згодом почали брати безпосередню участь у взаємодії із ЗСУ у веденні бойових дій. Водночас формувалися новітні прикордонні загони бригадного типу, такі як «Гарт», «Помста», «Сталевий кордон» [2], що вочевидь свідчить про еволюційний перехід ДПСУ від правоохоронного органу, до інституції змішаного типу, а саме за змістом своєї діяльності як правоохоронно-військового відомства.

Головним чинником цього процесу слід виокремити своєчасну організаційну адаптацію ДПСУ до викликів, спричинених російською війною. Йдеться не лише про створення нових бойових підрозділів, а й про розвиток взаємопов'язаних між собою напрямів, таких як: воєнно-оперативний, технологічний, організаційно-структурний, управлінський та євроінтеграційний.

12 квітня 2024 року Кабінет Міністрів України ухвалює постанову № 426 «Про утворення Координаційного центру інтегрованого управління державним кордоном» [3]. Його створення має системне значення, оскільки сучасний кордон в умовах війни є сферою взаємодії багатьох суб'єктів, не лише ДПСУ та Державної митної служби України, а й Національної поліції України, Служби безпеки України, ЗСУ, органів цивільного захисту, місцевої влади та міжнародних партнерів. Такі кроки свідчать не просто про посилення функціональності ДПСУ, а про загальну міжвідомчу трансформацію ефективності державної політики у сфері прикордонної безпеки.

Так, відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2024 року № 1337-р «Про схвалення Стратегії розвитку та розбудови прикордонної інфраструктури з країнами Європейського Союзу та Республікою Молдова до 2030 року і затвердженням операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2030 роках» формується нормативно-стратегічна основа для інституційного зміцнення ДПСУ, покращення її технологічних спроможностей та стандартів інтегрованого управління кордонами [4], що об'єктивно підвищує значення ДПСУ у міжвідомчій системі управління

державним кордоном і сприяє зміцненню її координаційної ролі.

Окремо слід підкреслити і технологічну модернізацію прикордонного відомства. У проєкті Плану заходів на 2026-2028 роки щодо реалізації Стратегії інтегрованого управління державним кордоном України, передбачено модернізацію авіаційної техніки, розвиток новітніх безпілотних авіаційних систем, вдосконалення систем радіолокаційного контролю, програмно-телекомунікаційної інфраструктури, засобів спостереження та інформаційного обміну [5]. З огляду на наявні загрози у сфері безпеки, це дає підстави стверджувати, що подальший розвиток ДПСУ здійснюється за моделлю технологічно насиченої безпекової інституції, шляхом її цифрової та технологічної трансформації, без якої сучасна охорона державного кордону в умовах війни є неможливою.

Отже, російсько-українська війна істотно прискорила трансформації ДПСУ, спрямувавши її розвиток у площину інституційних, функціональних та технологічних змін. За таких умов прикордонне відомство набуває принципово нового значення як складової національної стійкості, суб'єкта забезпечення обороноздатності держави та одного із практичних механізмів реалізації європейської інтеграції України у сфері безпеки. Розвиток прикордонного відомства забезпечує не лише підвищення ефективності охорони державного кордону, а й посилення міжвідомчої взаємодії, оборонної спроможності та адаптації до європейських стандартів інтегрованого управління кордоном, що повною мірою узгоджується як із загальнодержавними стратегічними орієнтирами, так і актуальним пріоритетам розвитку самої служби. Тож подальша трансформація ДПСУ має розглядатися як один із пріоритетних напрямків зміцнення безпекового потенціалу України в умовах тривалого протистояння російській військовій агресії.

Список використаних джерел:

1. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 03 квітня 2003 року № 661-IV (редакція від 28 серпня 2025 року). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 27. Ст. 208. Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text>
2. З 2022 – відбиття повномасштабної агресії російської федерації. Офіційний вебсайт Державна прикордонна служба України. Вилучено з: <https://cutt.ly/dtD4n6NG>
3. Про утворення Координаційного центру інтегрованого управління державним кордоном : постанова Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2024 року № 426. Вилучено з: <https://cutt.ly/StD4mOjO>
4. Про схвалення Стратегії розвитку та розбудови прикордонної інфраструктури з країнами Європейського Союзу та Республікою Молдова до 2030 року і затвердженням операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2030 роках : розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2024 року № 1337-р. Вилучено з: <https://cutt.ly/1tD4m7xN>
5. Проєкт Плану заходів на 2026-2028 роки щодо реалізації Стратегії інтегрованого управління державним кордоном України. Офіційний вебсайт Державна прикордонна служба України. Вилучено з: <https://cutt.ly/4tD4QOZb>